

УДК 378.146:53

Т.В. Руденко

*Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВАЛЕОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Розкрито сутність та основні складові готовності майбутніх учителів факультету педагогіки та психології до валеологічної діяльності. Подано опис та наведено окремі результати констатувального та формувального педагогічного експерименту.

***Ключові слова:** валеологічне виховання, компетентність, культура здоров'я, здоровий спосіб життя, експеримент.*

Постановка проблеми. Реалізація освітніх реформ у загальній середній освіті та у процесі підготовки високопрофесійних фахівців у вищих навчальних закладах передбачає досить широку і різноманітну інноваційну й проектну діяльність як учителів і викладачів, так і учнів і студентів вищих навчальних закладів освіти та усіх працівників освітньої сфери [2]. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки поряд з проблемами впровадження інноваційних технологій, методів та форм організації професійної підготовки фахівців у ВНЗ, надзвичайно важливим завданням освіти в Україні є формування культури здоров'я підростаючого покоління. Це завдання є одним із обов'язків держави, передбачених Національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття), Національною програмою «Діти України», Державною програмою «Вчитель», Національною програмою патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства.

Впровадження цих і ряду інших програм вимагає перегляду сформованих стереотипів поведінки сучасної молоді, переосмислення концептуальної моделі здоров'я з урахуванням того, що провідне значення у його збереженні та зміцненні належить способу життя [1; 6].

Наукові дослідження М.С. Гончаренко, М.Ф. Москаленко, В.М. Оржеховської свідчать, що за останні роки стан здоров'я школярів набагато погіршився. На думку багатьох дослідників [3; 4; 5] ситуація зі станом здоров'я учнів зумовлена низьким рівнем знань про здоровий спосіб життя, зневажливим і нерідко безвідповідальним ставленням молоді до свого здоров'я.

Школа має відігравати провідну роль у створенні умов для здобуття знань, формування відповідального ставлення та розвитку навичок, які зумовлюють здоровий спосіб життя, зберігатимуть і зміцнюватимуть здоров'я учнів. Саме на досягнення цієї мети і спрямований курс «Основи здоров'я».

Основи здоров'я – інтегрований предмет, що за змістом об'єднує питання здоров'я та безпеки життєдіяльності. Його завданнями є формування в учнів свідомого ставлення до свого життя і здоров'я, оволодіння основами здорового способу життя, життєвими навичками безпечної та здорової поведінки, формування в учнів здоров'язберігаючої компетентності.

Формування культури здоров'я у школярів є важливим і в той же час складним педагогічним завданням, що передбачає надання дітям своєчасної педагогічної допомоги,

передачу необхідного теоретичного й практичного досвіду, який забезпечував би їхню самостійність і відповідальність під час прийняття рішень щодо формування, збереження та зміцнення свого здоров'я.

Саме тому проблема підготовки вчителя, особливо вчителя початкових класів, для викладання предмету «Основи здоров'я» є вкрай актуальною. Із закінченням вищого навчального закладу у студента повинен бути сформований такий рівень культури здоров'я, щоб він став активним прихильником і пропагандистом здорового способу життя і безпеки життєдіяльності.

Виклад основного матеріалу. З метою визначення рівнів готовності майбутніх учителів до формування у школярів свідомої мотивації до здорового способу життя, профілактики СНІДу й туберкульозу нами проведено констатувально-методичний експеримент. До нього були залучені студенти I та IV курсів факультету педагогіки та психології Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. До уваги взято критерії та відповідні показники, що характеризують готовність майбутніх учителів початкових класів до програмно-цільової організації валеологічного виховання школярів. Для отримання необхідних даних студентам запропоновано анкету.

Дані анкетування показали, що переважна більшість студентів мають поверхове уявлення про поняття «здоровий спосіб життя». Лише 14,9% студентів I курсу і 15,3% студентів IV курсу мають високий рівень знань про збереження і зміцнення здоров'я.

В процесі анкетування правильними ми вважали тільки ті відповіді, в яких була вказана вся інформація, що відповідала сучасному стану знань про здоровий спосіб життя. Наступна категорія відповідей – частково правильні, які містили більше половини необхідної інформації. До категорії неправильних відносили відповіді, які містили менше 50% необхідної інформації.

Одним із вагомих показників того, наскільки важливим є навчально-виховний процес вищої педагогічної школи на поінформованість студентів з питань збереження та зміцнення здоров'я школярів є оцінка, яку висловлюють майбутні вчителі щодо своїх знань валеологічної спрямованості. Для отримання таких даних ми порівняли відповіді з анкет студентів I та IV курсів (рис. 1).

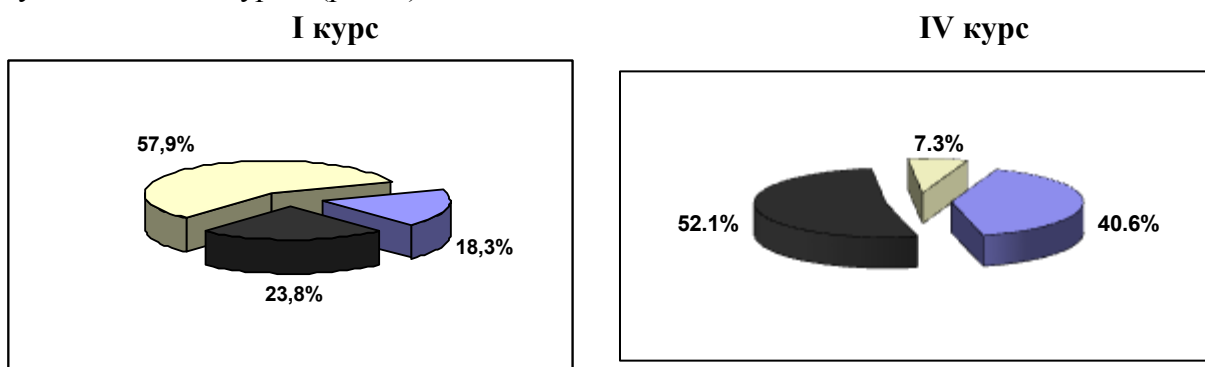

Рис. 1. Діаграма оцінювання студентами своїх знань щодо формування у молоді навичок здорового способу життя.

Умовні позначення:

- мають достатні знання
- мають недостатні знання
- відсутні знання

Виявилось, що співвідношення тих, хто вважає свої знання з питань валеологічного виховання школярів достатніми, за період навчання у ВУЗі збільшилось удвічі. З діаграми бачимо, що більша половина майбутніх учителів (52,1% з числа досліджуваних) засвідчила низький рівень готовності до передачі учням знань валеологічного змісту. Характерними ознаками були такі, що студенти IV курсу не мали ще достатніх знань щодо формування у молоді навичок здорового способу життя і тому їхні знання носили переважно мозаїчний характер. В одних питаннях щодо охорони здоров'я майбутні учителі мали поверхневі поняття та уявлення, в інших – відчували значні труднощі щодо пояснення їх сутності та змісту. 7,3% випускників вважають, що у них відсутні знання валеологічного спрямування і вони не готові то виховної роботи з учнями.

Для отримання об'єктивних даних у цифровому вираженні щодо готовності студентів до валеологічного виховання, нами для кожного респондента розраховувався коефіцієнт готовності (КГ) за формулою:

$$КГ = \frac{КОБ}{МКБ}, \text{ де КОБ – кількість отриманих балів, МКБ – максимально можлива}$$

кількість балів. Якщо коефіцієнт КГ був у межах від 0,9 до 1,0, тоді рівень готовності вважався високим; від 0,7 до 0,8 – достатнім; від 0,4 до 0,6 – середнім; меншим за 0,4 – низьким.

Результати тестування студентів представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Курс (кількість осіб)	Рівень сформованості							
	низький		середній		достатній		високий	
	Кількість осіб	%	Кількість осіб	%	Кількість осіб	%	Кількість осіб	%
I (104)	43	41,3	54	51,9	6	5,8	1	1,0
IV (118)	26	22,0	35	29,7	33	28,0	24	20,3

На жаль, як видно з наведених результатів, за період навчання в університеті, рівень готовності студентів IV курсу до виховання здорового способу життя школярів в середньому збільшився, але малопомітно (у межах лише 20%). Як було з'ясовано у процесі експерименту, серйозне занепокоєння у студентів викликають об'єктивні причини. Серед них майбутні учителі називають такі, як: мала кількість годин на вивчення предмету (40,8%), обмаль валеологічної літератури (24,2%), не вистачає часу для пошуку навчальної інформації (20,3%), в університеті не приділяють належної уваги питанням підготовки до валеологічного виховання (12,6%).

Виходячи з результатів констатувального експерименту визначено завдання формувального експерименту: встановити та експериментально перевірити зміст, форми і методи виховної роботи майбутніх учителів, пов'язаної з подальшою передачею учням знань валеологічного змісту.

Для проведення основного етапу формувального експерименту було підготовлено навчальні посібники: «Вікова фізіологія та валеологія», «Практикум з вікової фізіології та валеології», «Методика організації та проведення занять зі спецкурсу «Формування культури здоров'я молоді у підготовці майбутніх учителів природничих дисциплін», «Формування здорового способу життя молоді»; збірник «Вислови, афоризми, приказки та прислів'я про

здоровий спосіб життя»; методичні розробки факультативного курсу «Шкідливі звички та їх негативний вплив на організм людини».

Для наукового обґрунтування експерименту формування готовності майбутніх учителів до виховання здорового способу життя школярів був розроблений тематичний план і програма факультативного курсу для студентів денної форми навчання. Програма формування життєвих навичок передбачала широке використання інтерактивних методів навчання, а саме: моделювання ситуацій, рольові ігри, дискусії, дебати, вікторини, ситуаційний аналіз.

Аналіз рівня знань студентів експериментальних груп показав, що в них сформувалася мотиваційно-сміслова основа здорового способу життя й значна більшість студентів готова до діяльності, спрямованої на валеологічне виховання школярів (табл. 2).

Таблиця 2

137 студентів	Рівень сформованості							
	низький		середній		достатній		високий	
	Кільк. осіб	%	Кільк. осіб	%	Кільк. осіб	%	Кільк. осіб	%
Початок експерименту	58	42,3	43	31,4	24	17,5	12	8,8
Кінець експерименту	11	8,0	21	15,3	67	48,9	38	27,7

Різниця у знаннях студентів свідчить, що цілеспрямована робота з валеологічного виховання студентів у науковому розумінні ними сутності здоров'я та здорового способу життя є ефективною. Якщо на початку експерименту високий рівень сформованості було виявлено у 8,8% студентів експериментальної групи, то на кінець експерименту цей показник зріс у 3 рази і досягнув 27,7%. Відсоток студентів, які мали низький рівень знань, зменшився на 32,3%. У цей же час відсоток студентів, які мали достатній рівень знань збільшився на 31,4%.

Оцінюючи результати формувального експерименту варто констатувати і той факт, що в експериментальній групі залишилось 8,0% студентів, у яких був ще низький рівень готовності до даної діяльності. Ці студенти не могли з особистих причин (обмежений загальний рівень культури, поверхневі знання, пропуски занять та ін.) опанувати програмний матеріал.

Отже, отримані після завершення формувального експерименту результати та їх аналіз дозволяють зазначити, що відбулися позитивні зміни з основних показників та в цілому у підготовці майбутніх учителів до валеологічного виховання школярів, а також для створення суспільно значущих та освітніх передумов формування здорового способу життя та культури здоров'я взагалі.

Сьогодні відбувається модернізація освітньої сфери, де особлива увага приділяється саме формуванню здорового способу життя. Сучасна школа покликана навчати юне покоління берегти та зміцнювати своє здоров'я. Для цього кожна дитина має оволодіти відповідними знаннями, набути навичок здорового способу життя та безпечної поведінки в природному та соціальному довкіллі. І найповніше це завдання повинно реалізовуватися через інтегрований предмет «Основи здоров'я», який вивчається з 1 по 9 класи по 1 годині на тиждень. На жаль, аналіз наших і літературних досліджень вказує, що цей важливий предмет часто викладається вчителями, які не мають відповідної підготовки.

На підтвердження зазначеного приведемо кількість годин, які заплановані на 2016/17 навчальний рік на «Вікову фізіологія та валеологію», яка є базою знань для «Основ здоров'я»

у Кіровоградському державному педагогічному університеті ім. В. Винниченка (табл. 3).

Таблиця 3

Факультети	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Всі факультети КДПУ, крім факультету фізичного виховання	90	18	16	42
Фізичне виховання	54	10	8	13

Зрозуміло, які здоров'язберігаючі знання отримують майбутні вчителі.

А предмет «Методика викладання основ здоров'я» викладається тільки на факультеті педагогіки та психології, спеціальність – початкове навчання.

Не можна не погодитись з думкою, що лише запровадженням навчального предмета «Основи здоров'я» не розв'язати проблему збереження та зміцнення здоров'я молоді, формування у школярів свідомої мотивації до здорового способу життя. Ця суспільна проблема вимагає від освітян вибору нових соціальних і педагогічних технологій, методичних прийомів, які сприяли б формуванню у молоді нового світогляду, виховували б у них нові морально-ціннісні орієнтації.

Важливо, щоб у шкільному віці були закладені необхідні уявлення та поняття про культуру здоров'я, правила поведінки у суспільстві, освоєно найважливіші способи раціональної організації життєвої діяльності, забезпечене свідоме дотримання необхідних вимог щодо свого режиму дня, правильного харчування, відпочинку, навчання та праці.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що вища педагогічна освіта має значні резерви для підвищення впливу на підготовку майбутніх учителів до валеологічного виховання школярів. Це збільшення годин на викладання дисципліни «Вікова фізіологія та валеологія», введення на кожному факультеті предмету «Методика викладання основ здоров'я у школі», а також резерви знаходяться у площині інформаційно-педагогічного забезпечення вказаного процесу. В першу чергу передача знань, які давали б достатні поняття, уявлення про актуальні проблеми здоров'я школярів; ефективне використання можливостей окремих дисциплін (анатомії, біології, основ медичних знань, вікової фізіології, психології, педагогіки) з метою передачі студентам необхідних теоретичних і методичних знань; забезпечення навчального процесу сучасною літературою з валеології, теорії та методики валеологічного виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асаєва Л.В. Валеологізація навчально-виховного процесу через зміст початкової освіти. – Дніпропетровськ, 2000. – 164 с.
2. Величко С.П. Формування компетентності сучасного вчителя до інноваційної діяльності // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Вип.10. – Ч.1. – Кіровоград, 2016. – С. 15-16.
3. Руденко Т.В., Скороход В.М. Формування культури здоров'я студентів фізико-математичного факультету і їх готовність до валеологічного виховання учнів // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Вип.4. – Ч.1. – Кіровоград, 2013. – С.81-87.
4. Сливка Л. Теоретико-методичні аспекти викладання валеології та основ безпеки життєдіяльності в початковій школі: [навч.-метод. посіб.] / Лариса Сливка. – Івано-Франківськ: НАІР, 2012. – 204 с.
5. Тимченко Г.М., Тимченко А.М. Загальні питання методики викладання валеологічних дисциплін. – Харків, 2013. – 65 с.
6. Яременко О., Балакірева О., Вакуленко О. та ін. Формування здорового способу життя молоді: проблеми та перспективи. – Київ, 2000. – 246 с.

Rudenko T.V.

Kirovograd State Pedagogical University named Vladimir Vinnichenko

**THE FORMATION OF A CONTEMPORARY PRIMARY SCHOOL TEACHER'S COMPETENCE FOR
VALEOLOGICAL EDUCATION OF THE JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS**

The essence and main components of would-be school teachers' preparedness the Faculty of Pedagogy and Psychology for valeological education. The description and the results of the statement of pedagogical experiment are given.

Key words: valeological education, competence, culture of health, healthy lifestyles, experiment.

Руденко Т.В.

Кировоградский государственный педагогический университет имени Владимира Винниченко

**ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ СОВРЕМЕННОГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К
ВАЛЕОЛОГИЧЕСКОМУ ОБРАЗОВАНИЮ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ**

Раскрыта суть и основные составляющие готовности будущих учителей факультета педагогики и психологии к валеологической деятельности. Дано описание и приведены отдельные результаты констатирующего и формирующего педагогического эксперимента.

Ключевые слова: валеологическое образование, компетентность, культура здоровья, здоровый образ жизни, эксперимент.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Руденко Тетяна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної освіти та здоров'я людини Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В.Винниченка.

Коло наукових інтересів: проблеми підготовки сучасного вчителя.

УДК 373.857:004

З.П. Соловей

*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди*

**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
ТУРЕЧЧИНИ**

Стаття присвячена проблемам впровадження та використання інформаційно-комунікаційним технологій у загальноосвітніх навчальних закладах Туреччини для виокремлення позитивного та негативного досвіду з метою його використання в освітніх закладах України. Висвітлено шляхи та методи реформування та модернізації системи освіти Туреччини для вирішення питань підвищення якості освіти. Результати аналізу досліджень учених показали, що освітні проекти, які були проведені Міністерством національної освіти Туреччини значно посприяли удосконаленню інфраструктури ІКТ у школах Туреччини і відповідно підвищили рівень технологічної обізнаності учнів. Проте прослідковуються проблеми в координації та підтримці навчання за допомогою ІКТ, які вимагають більш детального розгляду та подальшого реформування.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, реформування системи освіти, освітня політика Туреччини щодо впровадження інформаційно-комунікаційним технологій у загальноосвітніх навчальних закладах.

Постановка проблеми. Більшість країн, зокрема економічно розвинені держави Європейського союзу (ЄС) та Сполучені Штати, реформують свої системи освіти, щоб підтримувати конкурентоспроможність молоді в епоху інноваційних технологій [6]. Головною метою введення інновацій є збільшення кількості кваліфікованих вчителів, які володіють інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ). Вчителі мають бути здатними до новаторства і спроможними допомагати учням розвивати вміння та навички, які